

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Всеукраїнська наукова студентська конференція
«Міжнародне право в період
турбулентності міжнародних відносин»

25 жовтня 2024

м. Одеса

Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» Олега ТОДОЩАКА
(наказ № 3178-44 від 08.10.2024 р.)

Відповідальний редактор

Аракелян Мінас Рамзесович – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України.

Укладачі:

Бехруз Хашаматула Набійович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права.

Бугаєць Альона Сергіївна – асистент кафедри міжнародного та європейського права.

Гриб Анна Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Дронов Владислав Юрійович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Форманюк Вікторія Василівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Слісаренко Анастасія Олександрівна – здобувачка вищої освіти 4 курсу факультету судового та міжнародного права.

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Міжнародне право в період турбулентності міжнародних відносин» : студентська науково-практична конференція, 25 жовтня 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 489 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

3. Макушев П.В., Хрідочкін А.В. Актуальні проблеми співвідношення та взаємодії системи права Європейського Союзу з національними правовими системами держав-членів. 2023. С.62-71.

4. Станько І. Я. Співвідношення принципів та норм права у правових системах України та Європейського Союзу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2020. 20 с.

Ключові слова: право Європейського Союзу, національне законодавство, Європейська інтеграція, наднаціональність, первинні джерела права, вторинні акти, правові механізми, співпраця, єдиний правовий простір, адаптивність права.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Сурілова Олена Олексіївна.

Череповська Ксенія Дмитрівна

здобувачка вищої освіти 4-го курсу

факультету судового та міжнародного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Досліджуючи дану тему, було виділено два основні аспекти, які було б доцільно розглянути. Перш за все, при дослідженні принципу верховенства права необхідно визначити його вплив на держави-члени Європейського Союзу.

Принцип верховенства права є ключовою складовою правової системи Європейського Союзу і відповідно має значний вплив на держав-членів. Він встановлює, що всі інститути, органи та особи, незалежно від їх статусу, повинні

дотримуватись законів. Крім того, забезпечує справедливість, стабільність і правову передбачуваність.

Принцип верховенства права в договорі про Європейський Союз встановлений також у загальних положеннях щодо зовнішніх дій Союзу, зазначаючи, що дії Союзу на міжнародній сцені повинні керуватися принципами, які надихнули на його створення, розвиток та розширення, а також які він прагне просувати в ширшому світі, а саме принципами демократії, верховенства права, універсальності та неподільності прав людини й фундаментальних свобод, поваги до людської гідності, рівності та солідарності, поваги до засад Статуту ООН та міжнародного права [1].

На даному етапі вплив принципу верховенства права достатньо відчутний. Насамперед, одним з проявів є гармонізація правових систем, адже цей принцип вимагає від держав-членів узгодження свого національного законодавства з правом Європейського Союзу. Можна зробити висновок, що правові акти Європейського Союзу мають пріоритет перед національними законами, зокрема конституційними нормами, якщо вони суперечать праву Європейського Союзу. Обов'язок держав-членів забезпечувати імплементацію законодавства Європейського Союзу на національному рівні, а національні суди повинні забезпечувати його дотримання.

Можна зробити висновок, що верховенство права є фундаментом для захисту основних прав людини, які закріплені в Хартії основних прав Європейського Союзу. Кожна держава-член зобов'язана гарантувати дотримання цих прав, а порушення можуть стати підставою для втручання Європейського Суду або накладення санкцій на країну.

Верховенство права є однією з ключових цінностей Європейського Союзу. З одного боку, воно становить фундамент, на якому базується діяльність Європейського Союзу. Однак його законодавчі повноваження у цій сфері є обмеженими. Тому важливу роль відіграють загальні принципи, закріплені в первинному праві Європейського Союзу. Ці принципи формують основу

правопорядку та гарантують дотримання демократичних норм у країнах-членах та партнерів Союзу.

Основне положення Договору про Європейський Союз [2], яке регулює цінності Європейського Союзу, – це стаття 2 Договору про Європейський Союз. У ній закріплено, що: «Союз засновано на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин. Ці цінності є спільними для всіх держав-членів у суспільстві, де панує плюралізм, недискримінація, толерантність, правосуддя, солідарність та рівність жінок і чоловіків» [3].

У контексті принципу верховенства права також варто звернути увагу на ч. 1 ст. 19 Договору про функціонування Європейського Союзу [4]. Відповідно до практики Суду справедливості Європейського Союзу, вона конкретизує цінність верховенства права, закріплену у статті 2 Договору про функціонування Європейського Союзу. У ній вказано, що : «1. Суд справедливості Європейського Союзу складається з Суду справедливості, Загального суду та спеціалізованих судів. Суд справедливості Європейського Союзу забезпечує дотримання законодавства при тлумаченні та застосуванні Договорів. Держави-члени надають засоби судового захисту, достатні для того, щоб забезпечити ефективний правовий захист у сферах, охоплених законодавством Союзу» [3]

В рамках цього питання варто також звернути увагу на практику Європейського Суду справедливості. Цей суд відіграє ключову роль у застосуванні принципу верховенства права в рамках Європейського Союзу. Він встановлює, що право Європейського Союзу має перевагу над національним законодавством держав-членів, включаючи конституційні норми. У своїх рішеннях Європейський Суд справедливості часто посиляється на необхідність забезпечення незалежності судової влади, дотримання прав людини та належного виконання зобов'язань державами-членами. Цей принцип також важливий для гарантування єдиного тлумачення та застосування законів на всій території Європейського Союзу.

Ключові рішення, такі як справа *Costa v. ENEL* (1964), встановили прецедент для верховенства права Європейського Союзу над національним законодавством. Європейський Суд справедливості застосовує цей принцип для захисту основоположних прав громадян, посилаючись на Статті Договорів Європейського Союзу та Хартію основних прав. Суд також розглядає питання незалежності судових систем у державах-членах, зокрема у справах щодо реформ судочинства у Польщі та Угорщині, наголошуючи на важливості незалежної і справедливої судової системи для захисту верховенства права.

Ця практика є вирішальною для забезпечення єдності правової системи Європейського Союзу та ефективного функціонування правосуддя у межах союзу.

Практика Суду справедливості Європейського Союзу демонструє, що, незважаючи на обмежені законодавчі повноваження Європейського Союзу у питаннях верховенства права, держави-члени повинні здійснювати свої повноваження у відповідності до основних принципів права Європейського Союзу. Ключовим елементом є наявність незалежної судової системи. Суд неодноразово підкреслював, що держави-члени мають свободу у визначенні своєї судової системи та процесу призначення суддів, але це повинно гарантувати незалежність судової влади як необхідну умову для дотримання верховенства права.

Отже, принцип верховенства права Європейського Союзу є частиною загальних принципів права Європейського Союзу і вважається однією з основ правової системи Європейського Союзу. Хоча цей принцип не закріплений прямо в нормах договорів, він випливає з практики Суду Справедливості Європейського Союзу. Незважаючи на неприйняття Конституції Європейського Союзу, цей принцип вирішує конфлікти між правом Європейського Союзу і національними правовими системами держав-членів. Подальший розвиток загальних принципів Європейського Союзу є перспективною темою для наукових досліджень у зв'язку з еволюцією правової системи Європейського Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>.
2. Договір про Європейський Союз від 7 лютого 1992р. URL : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029.
3. Програма «Право-Justice». Практика Європейського суду з прав людини щодо верховенства права для України. URL: <https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/66ab96268605b879785995.pdf>.
4. Договір про функціонування Європейського Союзу: URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06.

Ключові слова: Європейський Союз, Європейський Суд справедливості, принцип верховенства права, договір про Європейський Союз.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Сурілова Олена Олексіївна.

Чудімова Анастасія Валеріївна та Радецька Мирослава Валеріївна
здобувачки вищої освіти 4-го курсу
факультету судового та міжнародного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

КОНСТИТУЦІЙНІ ЦІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПРОБЛЕМИ ВТІЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Європейський Союз будується на основних принципах поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та захисту прав людини, включно з правами меншин. Ці цінності об'єднують всі держави-члени в суспільстві, де панує плюралізм, недискримінація, толерантність, справедливість,

ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В СФЕРІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ.....	456
Максимчук Арина Юріївна	
ВПЛИВ ЛІСАБОНСЬКОГО ДОГОВОРУ НА РЕФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙ ЄС.....	462
Мойсеєнко Дар'я Кирилівна та Саргсян Ангеліна Арамівна	
ІНСТИТУЦІЙНА СТРУКТУРА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ЕТАПИ ТА РОЗВИТОК.....	466
Плехова Марина Віталіївна	
«БЛАКИТНА КАРТА» ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАЛУЧЕННЯ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНОЇ РОБОЧОЇ СИЛИ КРАЇНАМИ-ЧЛЕНАМИ ЄС.....	470
Пономарчук Вікторія Ігорівна	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СТАНДАРТІВ GDPR НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ ТА В УКРАЇНІ.....	475
Савчук Вікторія Валентинівна	
РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОТРИМАННЯ КОНКУРЕНТНОГО ПРАВА.....	479
Сідельникова Єлизавета Русланівна	
ІСТОРІЯ І ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ЄС.....	482
Сорока Тетяна Олександрівна та Суниця Яна Сергіївна	
РОЗВИТОК ТА ВАЖЛИВІСТЬ ЦИФРОВОГО РИНКУ ЄС.....	487
Степановська Марина Ігорівна	
СПІЛЬНА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА ПОЛІТИКА БЕЗПЕКИ ЄС В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ.....	491
Суйчимезова Вікторія Олександрівна	
ШЕНГЕНСЬКА ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ.....	495
Тітенко Руслана Русланівна	
СПІВВІДНОШЕННЯ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА ДЕРЖАВ-УЧАСНИЦЬ.....	499
Череповська Ксенія Дмитрівна	
ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА.....	502
Чудімова Анастасія Валеріївна та Радецька Мирослава Валеріївна	